

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	7
INTRODUCERE.....	9
CAPITOLUL I. DREPTUL PENAL SOCIAL ȘI SISTEMUL DE DREPT	13
<i>Secțiunea I. Concept și sferă de incidență</i>	13
<i>Secțiunea a II-a. Drept penal social sau drept social penal?</i>	15
<i>Secțiunea a III-a. Relația dintre dreptul penal social și ordinea publică</i>	18
1. Valoarea apărută de norma de drept penal.....	18
2. Ordinea publică.....	20
3. Ordinea publică și legea penală socială.....	20
<i>Secțiunea a IV-a. Obiectul dreptului penal social</i>	23
<i>Secțiunea a V-a. Izvoarele dreptului penal social</i>	24
CAPITOLUL II. RĂSPUNDEREA PENALĂ ÎN DREPTUL PENAL SOCIAL	27
<i>Secțiunea I. Răspunderea persoanei fizice în dreptul penal social</i>	28
1. Inevitabilitatea răspunderii penale.....	28
2. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații.....	30
3. Constrângerea morală.....	32
4. Eroarea.....	32
<i>Secțiunea a II-a. Răspunderea persoanei juridice în dreptul penal social</i>	33
1. Perspectiva istorică asupra răspunderii penale a persoanei juridice.....	34
2. <i>Societas delincvere (non) potest</i>	36
3. Argumente pro și contra răspunderii penale a persoanelor juridice.....	38
4. Regimul răspunderii penale a persoanelor juridice în România.....	40

<i>Secțiunea a III-a. Relația dintre răspunderea penală și răspunderea contravențională</i>	58
---	----

CAPITOLUL III. INFRAȚIUNI ÎN DREPTUL

PENAL SOCIAL	68
<i>Secțiunea I. Infrațiuni împotriva persoanei lucrătorului</i>	68
1. Supunerea la muncă forțată sau obligatorie	68
2. Hărțuirea sexuală	72
<i>Secțiunea a II-a. Infrațiuni care aduc atingere drepturilor lucrătorului</i>	76
1. Stabilirea în mod repetat de salarii sub nivelul minim brut pe țară	76
2. Neexecutarea hotărârilor judecătorești care conțin dispoziții în legătură cu munca sau securitatea socială	79
<i>Secțiunea a III-a. Infrațiuni referitoare la raporturile colective de muncă</i>	87
1. Împiedicarea sau obligarea unui angajat sau unui grup de angajați să participe la grevă sau să muncească în timpul grevei	87
2. Limitarea exercitării atribuțiilor funcției membrilor aleși în organele de conducere ale sindicatelor prin condiționări sau constrângeri	91
3. Declararea grevei de către organizatori cu încălcarea condițiilor prevăzute de lege	96
<i>Secțiunea a IV-a. Infrațiuni referitoare la munca ilegală și munca nedeclarată</i>	102
1. Primirea la muncă a unui minor cu nerespectarea condițiilor legale de vârstă sau folosirea acestuia pentru prestarea unor activități cu încălcarea prevederilor legale referitoare la regimul de muncă al minorilor	102
2. Primirea la muncă a unei persoane aflată în situație de ședere ilegală în România, cunoscând că aceasta este victimă a traficului de persoane	110
3. Primirea la muncă a mai mult de 5 persoane, indiferent de cetățenia acestora, fără încheierea contractului individual de muncă	116

<i>Secțiunea a V-a. Infrațiuni privind securitatea și sănătatea în muncă</i>	122
1. Neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă.....	122
2. Nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă.....	128
3. Repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor anterior eliminării tuturor deficiențelor	133
<i>Secțiunea a VI-a. Infrațiuni privind exercitarea unei profesii sau practicarea unei meserii în mod nelegal</i>	135
1. Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități – incriminarea-cadru din Codul penal	136
2. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de avocat	140
3. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de notar public	144
4. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de expert contabil... ..	147
5. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de medic, medic dentist și farmacist.....	149
6. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de medic veterinar..	154
7. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de arhitect.....	157
8. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de psiholog.....	160
9. Exercitarea în mod nelegal a profesiunilor de biochimist, biolog și chimist	164
10. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de consultant fiscal.....	165
11. Exercitarea în mod nelegal a activității de detectiv particular	167
12. Exercitarea în mod nelegal a activității practicienilor în insolvență	169
13. Exercitarea în mod nelegal a activității de evaluare a bunurilor.....	173
14. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical	174
15. Exercitarea în mod nelegal a profesiei de mediator	178
16. Exercitarea în mod nelegal a activității de pază și protecție a persoanelor	179

A. Infrațiunea prevăzută de art. 56 din Legea nr. 333/2003	180
B. Infrațiunea prevăzută de art. 57 din Legea nr. 333/2003	182
17. Exercițarea în mod nelegal a activității de exploatare a jocurilor de noroc	184
<i>Secțiunea a VII-a. Infrațiuni privitoare la îndeplinirea nelegală a atribuțiilor, infrațiuni de corupție și de serviciu .....</i>	186
1. Purtarea abuzivă	186
2. Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual	190
3. Cercetarea abuzivă	194
4. Supunerea la rele tratamente	199
5. Tortura	202
6. Represiunea nedreaptă	207
7. Asistența și reprezentarea neloială	210
8. Luarea de mită	216
9. Delapidarea	222
10. Abuzul în serviciu	227
11. Neglijența în serviciu	231
12. Uzurparea funcției	234
13. Conflictul de interese	237
14. Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă (inclusiv din culpă)	240
15. Părăsirea postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe	244
<i>Secțiunea a VIII-a. Infrațiuni în legătură cu obligații financiar-fiscale .....</i>	246
1. Neplata impozitelor și contribuțiilor cu reținere la sursă	246
2. Împiedicarea efectuării verificărilor financiare, fiscale sau vamale	252
<i>Secțiunea a IX-a. Infrațiuni de deturnare de fonduri specifice dreptului penal social .....</i>	254
1. Utilizarea sumelor destinate asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale în alte scopuri decât cele prevăzute de lege	254

---

2. Utilizarea contribuției la fondurile de pensii administrate privat în alte scopuri decât cele autorizate sau permise de lege.....	259
3. Utilizarea contribuției la fondul de pensii facultative în alte scopuri decât cele autorizate sau permise de lege....	265
<i>Secțiunea a X-a. Infrațiuni de fals specifice dreptului penal social</i>	269
1. Falsul în declarații săvârșit cu ocazia stabilirii contribuției datorate sau a prestațiilor cuvenite în cazul asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale...	270
2. Falsul în declarații săvârșit prin declararea unui număr mai mare de membri de familie sau declararea unor venituri mai mici decât cele reale, în scopul de a obține foloase materiale necuvenite sub forma venitului minim garantat.....	272
3. Falsul intelectual săvârșit prin completarea cu date nereale a unor documente specifice pensiilor militare de stat.....	274
4. Falsul intelectual săvârșit prin completarea de către funcționar cu date nereale a declarației nominale de asigurare	280
5. Falsul intelectual reglementat de Codul penal	280
6. Falsul în declarații reglementat de Codul penal	285
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	290

Prof. univ. dr. Petre BUNECI
Drd. Ilie DUMITRU

DREPT PENAL SOCIAL
Analiza infracțiunilor din domeniul muncii
și securității sociale

Universul Juridic
București
-2016-

PREFAȚĂ

Societatea actuală se află într-o schimbare nu doar continuă, ci și din ce în ce mai rapidă și mai pronunțată. Secolul „vitezei” tinde să se transforme în secolul „supravitezei”.

Iar dreptul ca fenomen social trebuie să se adapteze acestui ritm și să transpună în norme de drept obiectiv acele prescripții care să asigure buna funcționare a societății.

În acest context, în statele Europei occidentale s-a conturat o arie nouă de reglementare juridică în zona de interferență dintre dreptul penal și dreptul social, luând astfel naștere „dreptul penal social”, care face deja obiectul de studiu al multor cărți de specialitate din țări precum Franța și Belgia.

Chiar dacă apariția acestui nou domeniu juridic, care este deopotrivă atât unul de reglementare, cât și unul de cercetare științifică, a fost semnalată la momentul respectiv și în doctrina juridică românească, autorii acestei cărți pot fi considerați deschizători de drumuri în dreptul penal social.

Deși desprinderea dreptului penal social de corpul-mamă (dreptul penal) nu este încă universalizată, ei reușesc prin lucrarea de față să convingă că acesta este o materie nouă, care își va găsi locul alături de celelalte discipline și ramuri ale dreptului.

Cartea aduce o contribuție valoroasă la studiul dreptului, în general, și a dreptului penal social, în special, inclusiv prin argumentele expuse de autori în susținerea existenței de sine stătătoare a acestei ramuri de drept.

Concepția, ideea și structura lucrării constituie o noutate în literatura de specialitate, precum și justificarea existenței unei ramuri științifice a dreptului.

Pentru prima dată infracțiunile sunt grupate după criteriile specifice raporturilor juridice de drept social, ținând cont de categoriile de valori apărute de normele juridice. Au rezultat astfel: infracțiuni împotriva persoanei lucrătorului, infracțiuni care aduc atingere drepturilor lucrătorului, infracțiuni referitoare la raporturile colective de muncă, infracțiuni referitoare la munca ilegală și munca nedeclarată, infracțiuni privind securitatea și sănătatea în muncă, infracțiuni privind

exercitarea unei profesii sau practicarea unei meserii în mod nelegal etc.

În legătură cu forma lucrării, sunt de remarcat nu doar structura ei, ci și exactitatea termenilor, argumentația, cursivitatea și claritatea ideilor.

Autorii s-au sprijinit în elaborarea cărții de față pe o consistentă bibliografie, atât națională, cât, mai ales, internațională; subliniem aici, în mod deosebit, reperele bibliografice din literatura juridică franceză și belgiană.

Remarcăm nivelul academic și științific al lucrării care este unul deosebit de ridicat nu doar prin tema de analiză, cu valoare de pionierat în literatura juridică română, ci mai ales prin conținutul său, ce pune în discuție o problematică de un real interes teoretic și practic. Aplicabilitatea acestui studiu științific este dată de actuala conjunctură, în care forța de muncă este folosită de angajatori deseori „la negru”, cu neplata contribuțiilor sociale și fără respectarea drepturilor lucrătorilor.

În întregul său, lucrarea, analizând relațiile sociale individuale și colective de muncă și securitate socială apărute de norme penale, poate fi instrument de lucru atât pentru cercetători, doctrinari, studenți, cât și pentru oricine își propune să presteze o activitate în domeniul muncii și securității sociale.

Prof. univ. dr. ALEXANDRU ȚICLEA

INTRODUCERE

Dreptul este un sistem de norme stabilite sau recunoscute de stat, în scopul reglementării relațiilor sociale de diferite tipuri și din diverse domenii ale vieții sociale, și a căror respectare este asigurată prin forța de coerciție a statului, cea care impune adoptarea conduitei prescrise de norma juridică de către toți destinatarii ei și sancționează conduita contrară.

Dezvoltarea științei dreptului și apariția unei noi ramuri/subramuri de drept, ca domeniu de studiu, a fost un rezultat al dezvoltării însăși a respectivului domeniu de reglementare juridică și de activitate socială.

Din acest vast domeniu de reglementare, care practic include toate zonele în care regăsim activitate umană, face parte și segmentul relațiilor de muncă și de protecție socială.

Dreptul muncii și protecției sociale este de multă vreme unul din domeniile principale de reglementare juridică și de studiu științific. Însă, în ultimele decenii, s-a constatat o creștere alarmantă a încălcării prescripțiilor legale din acest domeniu, mai ales a celor cu caracter penal. Din acest motiv, în unele țări ale Europei occidentale s-a cristalizat o nouă ramură a dreptului, denumită drept penal social sau drept penal al muncii.

De cele mai multe ori, teoreticienii dreptului au fost deschizătorii de drumuri, în urma cărora au acționat și legiuitorii.

În Belgia, spre exemplu, s-a scris despre „dreptul penal social” și despre nevoia unei legi unice cu câțiva ani înainte ca acest domeniu să intre în atenția Parlamentului. În final, în iulie 2011, în această țară a intrat în vigoare un Cod penal social, o lege organică în care se regăsesc toate prescripțiile de conduită impuse persoanelor fizice și juridice prin sancțiuni penale, prescripții care până atunci erau dispartate, împărțite în diverse acte normative, fără o tratare sistematică și unitară¹.

---

¹ Codul penal social belgian a fost publicat în Monitorul Belgian nr. 200 din 1 iulie 2010 și a intrat în vigoare la data de 1 iulie 2011, după un lung proces de reformare a legislației penale sociale care a durat aproape 10 ani, demersurile fiind inițiate în anul 2001, odată cu înființarea Comisiei de reformă a dreptului penal social, instituită prin Decretul regal din 19 iulie 2001.

Apariția acestui Cod penal social în Belgia a fost salutăată și în literatura juridică românească¹ și, mai mult decât atât, s-a remarcat, pe drept cuvânt, că este necesară și în România o reunire a tuturor sancțiunilor penale și administrative într-un singur act normativ și crearea unui sistem unitar de norme prefect corelate cu prevederile generale ale dreptului penal și ale procedurii penale.

Codul penal social belgian constituie un model juridic inclusiv prin structura sa, din care reiese o atenție deosebită acordată de legiuitorul belgian prevenirii și combaterii abaterilor de la norma juridică materializate în săvârșirea de infracțiuni². Cu alte cuvinte, legea penală socială orientează efortul autorităților statului în primul rând în direcția supravegherii și sprijinirii destinatarilor normei în scopul de a nu mai comite faptele antisociale incriminate ca infracțiuni.

Sigur că o astfel de prioritizare ar fi de dorit să se regăsească și în sistemul de drept românesc, iar politicile de stat în domeniul penal să convergă spre o mai mare atenție acordată de autoritățile statului activității de prevenție, concomitent cu o diminuare a orientării acțiunilor acestora *post factum*, mai ales că în cazul multor astfel de

---

¹ Ș. Boboc, *Spre un Cod penal social? Modelul belgian*, în Revista română de dreptul muncii nr. 12/2014, p. 75-80.

² Codul penal social belgian este structurat în două părți: a) Cartea I – Partea generală, conține dispoziții generale aplicabile tuturor infracțiunilor, constând în prevederi referitoare la prevenirea, constatarea și reprimarea infracțiunilor, dispoziții de procedură și pedepse; b) Cartea a doua – Partea specială, în care sunt prevăzute infracțiunile.

Legiuitorul belgian, pentru a simplifica lectura și aplicarea Codului penal, a grupat infracțiunile în 4 categorii în funcție de gradul de pericol social și a stabilit pentru fiecare categorie câte o limită generală de pedeapsă (minimă și maximă).

Infracțiunile de nivel 1 (contravențiile) se pedepsesc doar cu o amendă administrativă între 60 și 600 de euro. Infracțiunile de nivel 2 se pedepsesc cu o amendă penală între 300 și 3.000 de euro și o amendă administrativă între 150 și 1.500 de euro. Infracțiunile de nivel 3 se pedepsesc cu o amendă penală între 600 și 6.000 de euro și o amendă administrativă între 300 și 3.000 de euro. Iar infracțiunile de nivel 4, cele mai grave, se pedepsesc cu o amendă penală între 3.600 și 36.000 de euro, pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani și o amendă administrativă între 1.800 și 18.000 de euro.

În plus, Codul penal social belgian prevede și 3 pedepse complementare: închiderea întreprinderii, interdicția de a exercita profesia și interdicția de a exploata întreprinderea în mod direct sau prin persoane interpușe.

autorității activitatea lor este cvasiexclusiv reprimatoare, de sancționare a celor ce au săvârșit fapte penale sau alte fapte antisociale din domeniul relațiilor de muncă sau în legătură cu acestea, și nicidecum de prevenire a săvârșirii lor. Din păcate, autoritățile și instituțiile publice române cu activitate în domeniul muncii și protecției sociale au o foarte slabă, uneori chiar inexistentă activitate în direcția acordării de consiliere tuturor beneficiarilor normelor punitive cu caracter penal, în vederea evitării încălcării lor.

Ne dorim ca prin prezenta lucrare să deschidem și în România această direcție de dezvoltare a dreptului și chiar de reglementare juridică.

Un semnal a fost deja dat prin includerea în noul Cod penal, intrat în vigoare la 1 februarie 2014 (împreună cu întregul pachet de legi din care a făcut parte, ca o reformă penală unitară), a unor infracțiuni preluate din Codul muncii. Însă, în continuare, răspunderea penală în relațiile de muncă și de protecție socială se găsește reglementată într-o multitudine de acte normative, iar această situație afectează corecta și unitara lor aplicare.

Mai mult decât atât, într-un sistem de drept democratic, statul este dator să se asigure, mai înainte de a-i sancționa pe toți cei care nu respectă normele juridice adoptate, că acestea sunt cunoscute de destinatarii lor, de cei care ar fi obligați prin conținutul normei să aibă o anumită conduită. Or, în situația în care într-un anumit domeniu de activitate statul „reușește” să disipeze normele juridice într-o multitudine de acte normative (zeci, uneori chiar sute, incluzând și actele normative subsecvente, de punere în aplicare a legilor etc.), este cu atât mai puțin probabil ca scopul normei să fie atins. Efectul va fi chiar contrar în bună măsură, concretizat într-o creștere procentuală a situațiilor de abatere de la normă, de încălcare a ei, iar *post factum*, de corupere a funcționarilor publici cu atribuții de control; aceste din urmă fapte vor fi ele însele infracțiuni care se vor adăuga celorlalte și vor duce la sporirea numărului total, așadar a ratei infracționalității.

Revenind la domeniul nostru de analiză, la dreptul penal social, trebuie să salutăm și să susținem reducerea în continuare a numărului actelor normative care prevăd infracțiuni din domeniul muncii și securității sociale.